

LİSELERE GEÇİŞ SİSTEMİNİN ÖĞRENCİLERİ ÖZEL OKULLARA YÖNLENDİRİP YÖNLENDİRMEYİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE VELİ GÖRÜŞLERİ

TEACHERS' AND PARENTS' VIEWS ON THE TRANSITION TO HIGH SCHOOL EDUCATION POLICY'S REFERRAL OF STUDENTS TO PRIVATE SCHOOLS

Cemal KALSEN¹, Havva YİĞİT ÖZTEKİN²

ÖZ: Bu çalışmanın amacı, temel eğitimden ortaöğretime geçişte ilk kez 2018 yılında uygulanacak olan Liselere Geçiş Sistemi'nin (LGS) öğrencileri özel okullara yönlendirip yönlendirmediğine ilişkin öğretmen ve veli görüşlerini belirlemektir. Nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması olarak tasarlanan araştırma, Uşak ili merkez ortaokullarında görev yapan 69 branş öğretmeni ve bu okulların sekizinci sınıfında öğrencisi bulunan 56 öğrenci velisinden açık uçlu soru formlarına verilen yanıtlardan veriler elde edilmiştir. Aylık geliri 4.600-6.600 TL ve üstü geliri olan ailelerin özel okul tercihleri ön plana çıkarken, aylık geliri 1.605-4.500 TL arasında olan velilerin meslek lisesi, yerel yerleştirme sonucu yerleştirilen okul ve açık öğretim lisesi tercihleri ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte aylık geliri 4.600 ile 6.600 TL ve üstü gelire sahip olan aileler ortaöğretim kurumlarına yerleştirme işleminden dolayı ikamet adreslerini değiştirmeme yönünde görüş bildirirken, aylık geliri 1.605 ile 4.500 TL arasında olan velilerin yerel yerleştirme işlemi için ikamet adreslerini değiştirmeme yönünde sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: LGS, özel okul, fırsat eşitliği, eğitim planlaması.

ABSTRACT: This study is aimed to determine teachers' and parents' views on whether the system of transition to high school education, launched in 2018 within transition from Basic to Secondary Education policy, refers the students to private schools. The study was conducted through case study, one of qualitative research patterns. 69 branch teachers working at the secondary schools in Uşak and 56 parents whose children were 8th grade in those schools participated in the study. The data was gathered through open-ended question forms submitted to teachers and parents. The parents whose monthly income was 4600- 6650 Turkish Liras and over were observed to prefer private schools whereas the ones whose monthly income was between 1605- 4500 Turkish Liras preferred high schools, where their children were admitted by local placement, and open education high schools. Moreover, for the procedures of transition to secondary education system, the parents whose monthly income was 4600- 6650 and over stated that they did not change their place of residence although the parents whose monthly income was lower were found to change their residence.

Keywords: High School Entrance Exam, Private school, Equal opportunities, Education planning.

Bu makaleye atıf vermek için:

Kalsen, C. ve Yiğit-Öztek, H. (2021). Liselere Geçiş Sisteminin Öğrencileri Özel Okullara Yönlendirip Yönlendirmediğine İlişkin Öğretmen ve Veli Görüşleri. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 838-852

Cite this article as:

Kalsen, C. ve Yigit-Oztekin, H. (2021). Teachers' and parents' views on the transition to high school education policy's referral of students to private schools. *Trakya Journal of Education*, 11(2), 838-852

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

The aim of this research is to determine teachers' and parents' views on student admission to secondary education of the policy of Transition to High School (THSE), applied in 2018 for the first time, through both local and central placement. According to the data from MONE, there were approximately 1.200.000 eighth grade students in Turkey. 996.000 of those students were explained to take Transition to High School Entrance Exam. It was determined that 126.510 out of 996.000 students would be admitted to 1367 qualified secondary schools. However, it was explained that 869.490 students taking the exam and

¹ Dr., Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, cemalkalsen@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7537-0979

² Maarif Müfettişi, Uşak İl Milli Eğitim Müdürlüğü, havva35-45@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3888-6946

being unable to enrol the qualified schools were admitted to other secondary schools based on local placement. The situation concerns teachers and parents and prompts the parents to seek for other options. The students who were not admitted to qualified schools according to High School Entrance Exam were indirectly referred to private schools. The exams applied for transition from basic to high school education and termed with various names indicate that a long- term education policy in education planning is not developed in Turkey. On the other hand, parents with middle or low income who cannot send their children to private schools restrict their private school preferences. This situation breaks the equality and leads to opportunity gap.

Method

Qualitative research design was employed in this study. Qualitative research is a range of research in which such qualitative data collection instruments as observation, interview and document analysis are used and perceptions and phenomena are revealed through a holistic approach in natural settings. Qualitative research focuses on analysing social life in natural settings. Qualitative research is aimed to reflect numerous approaches in detail since it consists of various perspectives and analyses related to social life (Punch, 2001, as cited in, Bayrak, Arslan, Akyüz, 2005). Open- ended questions prepared by the researchers were submitted to teachers and parents. The explanations concerning the questions in open- ended questions were made and teachers were requested to write their own opinions. It was ensured that the data collected would be used with the aim of research and not be shared with the third parties.

Criterion sampling method which is one of the purposeful sampling techniques for qualitative research was utilized (Yıldırım and Şimşek, 2005). In this regard, the participants were chosen based on voluntariness; the data from 69 branch teachers working at the secondary schools in Uşak and 56 parents whose children were 8th grade in those schools were gathered through open- ended question form.

Literature review was carried out in the first phase of open- ended question preparation. The expert opinions were taken during the generation of open- ended questions. The views of three experts concerning whether the questions in open- ended question form draft served the purpose of the research and, if any, the experts were requested to make corrections. The questions were revised based on expert opinions and suggestions, certain questions were eliminated and corrected in terms of expression and put into final form. The pilot study was conducted in a school. Depending on the data gathered from the pilot study, necessary corrections were made in accordance with participants' views. It was determined that question forms were understandable and sufficient for compiling purposeful data and data collection process was carried out. The data was gathered through open- ended question forms submitted to 69 branch teachers working at the secondary schools in Uşak and 56 parents whose children were 8th grade in those schools in 2017- 2018 education year. The schools were determined based on three parameters. Four secondary schools in the residential area where high- income families lived, three secondary schools in the residential area where middle- income families lived and four secondary schools in the residential area where low- income families lived were chosen. The opinions of 69 branch teachers' and parents' whose children were enrolled in those schools on the effect of transition to high school education in terms of referring the children to private schools were taken. Pre- interview with teachers were conducted in the schools which were determined during teacher election. The research was explained to the teachers during pre- interview and the data were collected from voluntary teachers, female and male, whose year of service was the most and least through the answers to open- ended questions. The parents having different socio- economic and education levels were chosen based on voluntarism. The data were gathered from their answers to open- ended questions.

Descriptive analysis techniques were used to analyse data. The data were analysed under the titles of specified themes in descriptive analysis. The analysis was repeated by three experts in order for the internal reliability of sub- themes revealed and the consistency of sub- themes was examined. The agreement on all sub- themes was provided. The minimum wage, 1604 Turkish Liras, determined for the year of 2018 has been taken as a basis for parents' monthly income.

Findings Discussion and Conclusion

Teachers stated that Transition to High School Education System was effective on referring the students to private schools, thereby indicating that Transition to High School Education system leads education to become commercialised. It may be interpreted that opportunity gap is caused and the children from disadvantageous section of the society are prevented from accessing qualified public education due to Transition to High School Education policy. Moreover, according to teachers' opinions,

the families in income poverty are able to send their children neither supportive courses at schools nor special courses. It has been found out that the students from families with low socio- economic level and disadvantageous section of the society are unable to achieve High School Entrance Exam. The fact that the students from disadvantageous families cannot benefit from the right of education, which is a fundamental human right, decreases gain capacity of this section of the society and has a negative effect on the individual and external advantages of education.

It has been revealed that there is a close relationship between parents' monthly income and the school where their children is going to attend. The families whose monthly income was between 1605 and 4500 Turkish liras preferred vocational and open education high schools or the schools where their children are placed based on local placement exam. On the contrary, the families whose monthly income was between 4600- 6600 Turkish Liras and over preferred private schools. The results have shown that family income is key factor for families' school preferences. The socio- economic level of the family plays an important role in individuals' continuance to school and transition to higher education process, thereby demonstrating that there may be problems in meeting labour force which is aimed by long- term education planning and is complicated day by day.

As the monthly income of the families increases (3500- 6600 Turkish Liras and over), the common opinion is that Transition to High School Education System refers the children to private schools; on the contrary, as the monthly income decreases (1605- 2500 Turkish Liras), the families do not express an opinion about the aforementioned system. Among the reasons why high- income families prefer private schools is the fact that private schools are more successful than public schools and more advantageous in students' admittance for a university.

The families whose monthly income were 4600- 6600 Turkish Liras and over stated that they did not change their place of residence since they mostly prefer private schools. However, the families whose monthly income was 1605- 4500 Turkish Liras considered changing their place of residence for local placement. According to the results of the study, the families having sufficient income level prefer private schools and education provides the well- off section of the society to gain the upper hand.

GİRİŞ

Günümüzde eğitimsel niteliklerle donatılmış insan kaynağı, hem ekonomik büyümenin hem kalkınmanın hem de sosyal ve kültürel gelişmenin temel göstergesi olarak kabul edilmektedir. Nitelikli bir insan kaynağı yetiştirilmesi için de nitelikli bir eğitim hizmetinin topluma sunulması ile olanaklı görülmektedir. Eğitimsel niteliklerle donatılmış insan kaynağının yetiştirilmesi ise, uzun vadeli bir eğitim planlaması ile gerçekleştirilebilir. Eğitim planlamasının amacı, ekonomik ve sosyal kalkınmayı hızlandırma, gelecekte olası eğitim durumlarını kestirebilme, bu kestirimler doğrultusunda eğitimde yenileşme hareketini başlatma, eğitim ile ilgili yeni düzenlemelere yön verme, insan kaynağını yetenekleri doğrultusunda yönlendirme ve eğitimden yararlanma olanaklarının tüm ülke nüfusuna sunmayı içeren ekonomik ve yönetsel bir süreçtir. Eğitim planlamasının temel işlevi, kaynakların dengeli dağılımını sağlama, eğitimde yenileşme sürecini harekete geçirme, eğitimde fırsat ve olanak eşitliği sağlamaya yönelik hedefleri öncelikli hale getirmektir (Karakütük, 2000, 119,120, Kavak, 1992). Bu bağlamda eğitim planlamasının işlevi ve amacı göz önüne alındığında, temel eğitimden ortaöğretime geçiş sürecinde kapsamlı bir eğitim planlamasının yoksunluğu nedeniyle kademeler arası geçişte yapılan merkezi sınavlar Türkiye'de her zaman tartışla gelmiştir.

Türkiye'de 18 Ağustos 1997 tarihinde 4306 Sayılı Kanun ile "Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim Yasası" yürürlüğe konulmuştur (Resmi Gazete, 1997, 23084). Yasanın yürürlüğe konulmasıyla birlikte 1997-1998 yılından itibaren temel eğitimden ortaöğretime geçişte "Liselere Giriş Sınavı (LGS)" adı altında Anadolu, Anadolu öğretmen, mesleki ve teknik, imam hatip, fen ve sosyal bilimler liselerine Liselere Giriş Sınavı ile öğrenci alınmaya başlanmıştır. Temel eğitimden ortaöğretime geçişte kullanılan Liselere Giriş Sınavı, 2004 yılından itibaren uygulamadan kaldırılarak yerine "Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS)" uygulanmasına geçilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığınca 2008 yılına kadar her yıl haziran ayında yapılan OKS sınavı ile başta özel liseler olmak üzere fen, sosyal bilimler, Anadolu teknik, Anadolu öğretmen, sağlık meslek, Anadolu imam hatip liselerine öğrenci alınmaya başlanmıştır. 2008 yılına kadar liselere geçişte kullanılan OKS kaldırılarak 6, 7 ve 8. sınıfları da kapsayan "Seviye Belirleme Sınavı (SBS)" getirilmiştir. 2010 yılında SBS 6. ve 7.sınıflardan kademeli olarak kaldırılarak sadece 8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır (Kuzu, Kuzu, Gelbal). 2013 yılında SBS tamamen uygulamadan kaldırılıp yerine "Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG)" uygulamaya konulmuştur. 2017 yılında son kez uygulanan TEOG, 2017 yılında kaldırılarak "Liselere Geçiş Sistemi

(LGS)” uygulamasına geçilmiştir. Temel eğitimden ortaöğretime geçişte uygulanan bu sınavların Türkiye’de eğitim planlaması alanında uzun vadeli bir politikanın oluşturulmadığına işaret etmektedir.

Nisan 2018’de MEB tarafından yayımlanan “Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezî Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu’nda LGS ile öğrenci alacak liseler açıklanmıştır (MEB, 2018). Anılan kılavuza göre Türkiye çapında toplam 1.367 ortaöğretim kurumuna LGS ile öğrenci alınacağı belirtilmiştir. LGS ile öğrenci alacak ortaöğretim kurum türleri incelendiğinde 309 fen, 89 sosyal bilimler, 222 Anadolu, 298 Anadolu imam hatip, 449 mesleki ve teknik liseleri olduğu görülmektedir. 2018 yılında MEB verilerine göre Türkiye çapında ortaokul 8. sınıfa devam eden yaklaşık 1.200.000 öğrenci bulunmaktadır. 2018 yılında yapılacak LGS ile bu öğrencilerin 126.510’u kılavuzda açıklanan ve nitelikli ortaöğretim kurumu olarak sınıflandırılan 1.367 ortaöğretim kurumuna yerleştirileceği ifade edilmiştir. LGS sonucuna göre nitelikli ortaöğretim kurumlarına yerleşemeyen öğrenciler ise yerel yerleştirmeye göre ortaöğretim kurumlarına kayıt işleminin gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Yapılan sınav değişikliğinin eğitim planlaması bağlamında değerlendirildiğinde, eğitimde olanak ve fırsat eşitliğini sağlanmadığını göstermektedir. Bu durum toplumsal istem yaklaşımının temel felsefesinde ileri sürülen bireylerin gereksinimleri ve özlemlerine göre oluşan eğitim istemine karşılık gelmemektedir (Kurul, 2012, 31,32).

Yerel yerleştirme işlemi “MEB Ortaöğretime Geçiş Yönergesinin 9. Maddesine göre; Okulun bağlı bulunduğu genel müdürlük ile il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinin sorumluluğunda Bakanlıkça yürütülür yönünde hüküm getirilmiştir. “Yerel yerleştirme ortaöğretim kayıt alanı, okulların türü, okulların kontenjanı, okulların buldukları yer, okulların pansiyon durumu ile öğrencilerin ikamet adresleri, öğrencilerin okullarda bulunuşlukları, tercihleri, okul başarı puanları, devam-devamsızlık ve yaş gibi kriterler göz önünde bulundurularak yapılır.” Denilmektedir (MEB, 2018).

2018 yılında ilk kez uygulanacak olan Liselere Geçiş Sistemi, daha önceki yıllarda uygulanan merkezi sınavlardan farklılık göstermektedir. 1998 yılından 2004 yılına kadar uygulanan Liselere Giriş Sınavı, 2004 yılından 2007 yılına kadar uygulanan OKS, 2007’den 2013 yılına kadar uygulanan SBS ve 2014 yılından 2017 yılına kadar uygulanan TEOG’da sınava giren tüm öğrenciler merkezi sınav sonucunda alınan puanlara göre ortaöğretim kurumlarına yerleştirme işlemi yapılırken, yeni uygulamaya konulan Liselere Geçiş Sistemi ile hem merkezi hem de yerel yerleştirme yapılacağı belirtilmiştir.

MEB verilerine göre, 2018 yılında ilk kez uygulanacak LGS’ye yaklaşık 996.000 öğrencinin sınava başvurduğu açıklanmıştır. 996.000 öğrencinin 126.510’u merkezi sınav sonucuna göre nitelikli okul olarak adlandırılan ortaöğretim kurumlarına yerleştirme işlemi yapılacağı belirtilmiştir. Sınava giren ve merkezi sınav sonuçlarına göre nitelikli okullara yerleşmeyen 869.490 öğrencinin ise yerel yerleştirme işlemine göre ortaöğretim kurumlarına kayıtları yapılacaktır. Bu da ortaöğretim kurumlarına yerleştirme işleminde, yerel yerleştirme işleminin ağırlıkta olduğunu göstermektedir. Bu durum öğretmen ve öğrenci velilerini kaygılandırmakta ve velileri farklı arayışlara yönlendirmektedir.

Üniversiteye geçişin öncü bir basamağı olarak görülen nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşme talebi merkezi sınavları gündeme getirmiştir. Ancak yapılan merkezi sınavlarla ilgili kamuoyunda yoğun tartışmaların yaşandığı gözlenmektedir. Bu tartışmaların başında eğitimde fırsat eşitliğini engelleyen okul donanımları, bölgeler arası gelişmişlik düzeyi, öğretmenlerin ülke düzeyinde dengeli dağılımının sağlanmaması, ailelerin sosyoekonomik düzeyi gibi faktörler, başlıca tartışma konuları arasında yer almaktadır. Özellikle bölgeler arası görülen eşitsizliklerin Liselere Geçiş Sistemi ile bu eşitsizliğin daha da derinleşmesine ve nitelikli okul, niteliksiz okul sınıflandırılması ile öğrenciler arasında ayrışmalara yol açabileceği ileri sürülebilir. İçer (1997), okulların araç-gereç ve fiziki yetersizliği, öğretmen yetersizliği, kırsal bölgelerde okullaşmanın istenilen düzeye çıkarılmaması gibi nedenlerin fırsat eşitliğini olumsuz yönde etkilediğini belirtmiştir. Fırsat eşitliği kavramı, ayrımcılığın yanında eğitim hakkından yararlanmayı engelleyen koşulların ortadan kaldırılmasına işaret etmektedir (Eğitim Reformu Girişimi, ERG, 2009, 21). Eğitimde fırsat eşitliği, daha çok dezavantajlı kesimlerde bulunan bireylerin eğitime erişimini zorlaştıran engellerin ortadan kaldırılması ve eğitim hakkından en üst düzeyde yararlanmasına yönelik düzenleyici tedbirleri kapsamaktadır (ERG, 2009, 21). Eğitim erişimine engel oluşturan durumların en aza indirgenmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanması ile birlikte farklı toplumsal kesimlerinde bulunan grupların eğitim hakkından en iyi şekilde yararlanmasına fırsat sağlanacaktır.

Türkiye’de uygulanan eğitim politikaları ve eğitim planlamaları, uygulanan kalkınma planları ile yakından ilişkilidir. 1963 yılında uygulanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda eğitim alanında fırsat eşitsizliğini gidermeye yönelik politikalar geliştirilmiştir. Söz konusu kalkınma planında eğitim, toplumda bireylerin yeteneklerine göre yetişme olanağı sağlayacak sosyal adalet ve fırsat eşitliği ilkelerini gerçekleştiren, refah ve mutluluklarını arttıran en önemli sosyal hizmet alanı olarak görülmüştür (DPT, Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1963, 441-443). Eğitim planlaması açısından Birinci Beş Yıllık

Kalkınma Planı, daha çok insangücü planlaması yaklaşımı izlerini taşıdığı söylenebilir. Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda ise eğitimin ticari metaya dönüşmesinin engellenmesi ve fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik ilkeler benimsenmiştir (DPT, Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1979, 453-455). Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ile başlayan eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik çabalar, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde de vurgulanmıştır. Bu durum Türkiye'de eğitimde fırsat eşitliğinin tam olarak sağlanamadığını ortaya koymaktadır. Özellikle kırsal kesimde yaşayan dezavantajlı kesimler için istenilen düzeyde eğitime erişimin sağlanamadığına işaret etmektedir. Kırsal kesimlerden şehirlere doğru gerçekleşen göçe dayalı olarak eğitim alanında yeni sorunlar ortaya çıkmış ve yeni liberal dönüşümler bağlamında eğitim sistemi de ciddi şekilde etkilenmeye başlamıştır. 1980 sonrası dönem gerek Türkiye gerekse dünyada ekonomik, politik ve eğitim alanında önemli yapısal değişim ve dönüşümlerin yaşandığı bir dönemin başlangıç noktasını oluşturmuştur. Söz konusu dönemden itibaren tüm dünyada etkisini hissettiren küreselleşme olgusu, sosyal devlet anlayışının farklı bir eksende tartışılmaya başlanması ve ülke ekonomilerinin ulus ötesi sermayeye açılması yönünde yeni liberal politikalar izlenmeye başlamıştır. Bu dönüşüm sadece ekonomik alan ile sınırlı olmayıp eğitim, işgücü istihdam biçimini de değiştirmiştir. Bu politik dönüşümden en çok etkilenen alanlardan biri de eğitim sistemleri olmuştur. Bu değişim ve dönüşüm ile birlikte eğitimin metalaşmasına yönelik örtük politikalar, Beşinci ve Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Plan'larında kısmen uygulanmasına başlanmış ve Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda tamamen yaşama geçirilmiştir. Yeni liberal ekonomi politikalarının uygulamaya konulması ile birlikte hem ekonomide hem de eğitim alanında köklü bir değişim ve dönüşüme uğratmaya başlamıştır. Öte yandan 2013 yılında uygulamasına geçilen 4+4+4 eğitim uygulaması ile birlikte Türkiye'de özel okulların hızlı bir şekilde yaygınlaşmasının önü açılmış ve 2018 yılında uygulamasına geçilen Liselere Geçiş Sistemi ile daha hızlı bir ivme kazanmıştır. Örneğin, 1996-1997 öğretim yılında 335 özel ilkokulda 67.600, 314 özel ortaokulda 48.433, 348 özel genel lisede 54.047 öğrenci olmak üzere toplam 996 özel okulda 169,880 öğrenci özel okullara devam ederken, 2017-2018 öğretim yılında; 1.618 özel ilkokulda 233.740, 1.869 özel ortaokulda 321.779, 2.606 özel genel lisede 450.725 öğrenci olmak üzere toplam 6.093 özel okulda 1.006.244 öğrenci devam etmektedir (MEB, İstatistikleri Örgün Eğitim, 2006-2007, 4, 5, 6, MEB, İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018, 19,20,21). Bu veriler, eğitim politikalarında yapılan değişikliğinin özel okulların yaygınlaştırılıp teşvik edildiğine işaret etmektedir. Bu durum aynı zamanda eğitimde fırsat eşitliğinin bozulmasını hızlandırdığını ve dezavantajlı kesimlerde yaşayan öğrencilerin haksız bir rekabet ile karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır.

2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda eğitim ile ilgili oluşturulan politikalar arasında eğitimde alternatif finansman modelleri geliştirilmesi, özel sektörün eğitim kurumu açması, özel kesim ve meslek örgütlerinin mesleki eğitim sürecine idari ve mali yönden aktif katılımı özendirilmesi yönünde hedefler belirlenmiştir (X. Kalkınma Planı 2014, 33-34). X. Kalkınma Planı'nda eğitim ile ilgili belirlenen bu hedefler Liselere Geçiş Sistemi'nin yol haritası niteliğinde olup, eğitimin metalaşmasına ve daha çok sayıda özel okulun açılmasına yönelik özendirici nitelikte bir sonuca işaret etmektedir. LGS'ye giren yaklaşık bir milyon öğrenciden sadece 126,510'u nitelikli olarak adlandırılan liselere yerleştirilmesi ve diğer öğrencilerin nitelikli liselere yerleşmemesi nedeniyle, özel okulların sınav aracılığıyla teşvik edilmesine zemin hazırlamaktadır. Belirli sayıda kamu okullarının nitelikli olarak sunulması diğer kamu okullarının niteliksiz olduğu algısının oluşmasına yol açmaktadır. Bu durum sonrasında birçok aile çocuklarını özel okullara yönlendirmekte ve eğitim, varlıklı kesimlerin bir avantaj elde etmesine olanak sağlamaktadır. Şahin'in de (2002) işaret ettiği gibi eğitimin bir kamu hizmeti olmaktan çıkarılıp, paralı hale getirilip özelleştirilmesi ile birlikte sadece parası olan ailelerin çocuklarının okuyabileceği bir azınlık eğitimine dönüşeceğine dikkat çekmiştir. Bu durum sosyal devlet anlayışı ilkelerine aykırılığın belirgin bir işareti olduğu söylenebilir.

Temel eğitimden ortaöğretime geçiş ile birçok çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda ön plana çıkan bazı bulgular şu şekilde sıralanabilir. İlköğretim Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sistemine (OGES) Yönelik Görüşleri adlı çalışmada, ailenin gelir düzeyi ile OGES'e ilişkin öğrenci görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulgusuna ulaşılmıştır (Ocak, Akgül, Yıldız 2010, 49). TED'in (2010, 40) Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi Özet Raporunda, öğrencilerin merkezi sınavlara hazırlık amacıyla temel eğitimin (ilkokul) birinci sınıfta %3,7'si, ikinci sınıfta % 4,6'sı, üçüncü sınıfta % 8,2'si, dördüncü sınıfta % 16,5'i, beşinci sınıfta % 22,5'i kursa gittiği veya özel ders aldığı, bu oranlar 6.sınıfta % 50, yedinci sınıfta % 57 ve sekizinci sınıfta % 61'e yükseldiği yönünde veriler elde edilmiştir.

Taşkın ve Aksoy (2018,33) tarafından yapılan çalışmada, çalışmasında, merkezi sınavlar, öğretmen performansının bir göstergesi işlevinde görüldüğü yönünde bir bulguya ulaşılmıştır. Buyruk'un (2014) çalışmasında ortaya çıkan bulgulardan biri, öğretmen başarısının öğrencilerin merkezi sınavlarda

gösterdiği başarı ile ilişkilendirildiği ve merkezi sınavlar öğretmenlerin performansını ölçen bir araca dönüşmeye başladığı sonucuna ulaşmıştır. Öztürk ve Aksoy (2014,450) tarafından yapılan Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Modelinin 8.Sınıf Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi adlı çalışmada, TEOG'un da dâhil olmak üzere uygulanan merkezi sınavlar öğrenciler üzerinde stres unsuru olduğu yönünde bulguya ulaşmıştır. Şad ve Şahiner'in (2016,74) çalışmasında, TEOG merkezi sınavının dersanelere ve özel derslere olan ilgiyi azaltmayacağı yönünde bulguya ulaşmışlardır. Kuzu, Kuzu ve Gelbal (2019) tarafından yapılan çalışmada, LGS sonucunda nitelikli bir okula yerleşmeyen öğrencilerin adrese dayalı en yakın okula kayıt yaptırmaları öğrencileri sınıfsal bir ayrıma yol açabileceği nedeniyle tercih edilmemesi gerektiği yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Gerek temel eğitimden ortaöğretime geçişte, gerek ortaöğretimden üniversiteye geçişte merkezi bir sınav dizisi olması ve bu sınav dizisinden alınan puanlar doğrultusunda yerleştirme işlemlerin yapılması öğrenciler, veliler ve öğretmenler üzerinde stres kaynağı oluşturduğunu vurgulamıştır (Atılğan, 2018).

Bu çalışmada, 2018 yılında ilk kez uygulanan Liselere Geçiş Sistemi'nin öğrencileri özel okula yönlendirip yönlendirmediği ile ilgili öğretmen ve veli görüşleri incelenmiştir. Öğretmen görüşlerinde LGS'nin öğrencileri özel okula yönlendirip yönlendirmediği, veli görüşlerinde ise hem LGS'nin öğrencileri özel okula yönlendirip yönlendirmediği hem de gelir düzeyinin özel okul tercihlerini etkileyip etkilemediğine yönelik görüşlerine yer verilmiştir. Bu yönüyle çalışmanın Liselere Geçiş Sistemi'nin farklı gelir düzeyine sahip ailelerin özel okul tercihleri nasıl etkilediği konusunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, 2018 yılında ilk kez uygulamasına geçilen LGS'nin öğrencileri özel okullara yönlendirip yönlendirmediği ile ilgili öğretmen görüşleri ve LGS sonucu öğrencisi nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşemeyen ailelerinin aylık gelir düzeyi ile özel okul tercihlerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yaklaşımıdır. Nitel araştırma, yaşamın doğal akışı içinde sosyal yaşamın incelemesi üzerine odaklanır. Sosyal yaşama ilişkin farklı bakış açıları ve çözümlenmeler içerdiğinden, bu farklı bakış açılarını ayrıntılı bir biçimde yansıtmaya çalışır (Punch, 2001, akt, Bayrak, Arslan, Akyüz, 2005).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, 2017-2018 eğitim-öğretim yılı Uşak ili devlet ortaokullarında görev yapan branş öğretmeni ve öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Okulların belirlenmesinde üç farklı gösterge esas alınmıştır. Görel olarak üst düzey gelir grubunun yaşadığı yerleşim birimlerinde bulunan dört ortaokul, orta düzey gelir grubunun yaşadığı yerleşim birimlerden üç, alt gelir düzeyine sahip yerleşim biriminden dört ortaokul belirlenmiştir. Öğretmen seçiminde belirlenen okullarda öğretmenlerle ön görüşme yapılmıştır. Yapılan ön görüşmede araştırma konusu ile ilgili açıklamalar yapılmıştır. Gönüllü olan öğretmenlerden hizmet yılı en fazla ve en az olan erkek ve kadın öğretmenlerden açık uçlu soru formlarına verilen yanıtlardan veriler toplanmıştır. Veli seçiminde ise belirlenen okullarda gönüllülük esasına dayalı olarak, farklı sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri dikkate alınarak açık uçlu soru formunda yer alan sorulara verilen yanıtlar ile veriler toplanmıştır. Belirlenen bu okullarda görev yapan 69 branş öğretmeni ve ortaokul 8.sınıfta öğrencisi bulunan 56 öğrenci velisi ile Liselere Geçiş Sistemi'nin (LGS) öğrencileri özel okullara yönlendirmeye etkisi ile ilgili görüşleri alınmıştır.

Araştırmada, nitel araştırma yaklaşımı içinde yer alan amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi seçilmiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu amaçla katılımcıların belirlenmesinde, araştırmaya gönüllü katılım, devlet ortaokullarında görevli branş öğretmenleri ve bu okullarda sekizinci sınıflarda öğrencisi bulunan öğrenci velileri ile görüşme yapılmıştır.

Araştırma kapsamında bulunan ortaokullarda görev yapan branş öğretmenlerin eğitim düzeyi, yaş ve hizmet yılı ile ilgili veriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerin cinsiyet dağılımları ve eğitim düzeyleri

		n	%	Lisans	Yüksek Lisans	Toplam
Cinsiyet	Kadın	43	62,3	38	5	43
	Erkek	26	37,7	24	2	26
	Toplam	69	100,0	62	7	69

Tablo 1 incelendiğinde toplam 69 katılımcının % 62,3'ü (n= 43) kadın, % 37,7'si (n= 26) erkek öğretmenler oluşturmuştur. Kadın öğretmenlerin 38'i lisans, beşi yüksek lisans düzeyinde bir eğitime sahip iken erkek öğretmenlerin 26'sı lisans, ikisinin yüksek lisans düzeyinde bir eğitime sahip olduğu görülmektedir. MEB 2016-2017 istatistikî verilerine göre; temel eğitim kademesinde görev yapan öğretmenlerin % 60,8'i kadın, %39,2'si erkek olduğu açıklanmıştır. Bu sonuç araştırmaya katılan kadın ve erkek oranı ile paralellik arz etmektedir.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerinin hizmet süreleri ilgili veriler Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmaya katılan branş öğretmenlerin hizmet süreleri

	Deneyim	n	%
Toplam	1-5	2	2,9
	6-10	18	26,0
	11-15	23	33,3
	16-20	26	37,8
Toplam		69	100,0

Tablo 2'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğretmenlerin % 2,9'u 1-5 yıl, % 26'sı 6-10 yıl, % 33,3'ü 11-15 yıl, % 37,8'i 16-20 yıl arasında bir öğretmenlik deneyimine sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar araştırmaya katılan öğretmenlerin yeterli bir öğretmenlik deneyimine ve daha önce uygulanmış olan merkezi sınavlar hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerinin branş derslerine göre dağılımını gösteren veriler Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin branş dağılımları

		n	%
Branşlar	Fen Bilimleri	13	18,9
	İngilizce	15	21,7
	Matematik	15	21,7
	Sosyal Bilgiler	8	11,6
	Türkçe	18	26,1
	Toplam	69	100,0

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretmenlerin % 18,9'u fen bilimleri, % 21,7'si İngilizce, % 21,7'si matematik, % 11,6'sı sosyal bilgiler, % 26,1'i Türkçe öğretmeni olduğu görülmektedir. Merkezi sınavlarda çıkan sorular göz önüne alındığında görüşlerine başvuru alan öğretmenlerin merkezi sınav soruları hakkında yeterli bir deneyime sahip oldukları söylenebilir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada açık uçlu soru formları kullanılmıştır. Soruların hazırlanması sürecinin ilk aşamasında literatür taranmıştır. Katılımcılara sorulacak sorular oluşturulurken alan uzmanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Açık uçlu soru formu taslağında öğretmenlere yönelik yedi, öğrenci velilerine yönelik sekiz maddelik açık uçlu soru formu hazırlanmıştır. Taslakta yer alan maddelerin araştırmanın amacına hizmet edip etmediğine ilişkin iki doçent, bir doktor öğretim üyesi uzmandan görüş ve varsa düzeltme önerilerini belirtmeleri istenmiştir. Uzman görüşleri ve önerileri doğrultusunda öğretmenlere yönelik iki madde, öğrenci velilerine yönelik üç madde uzmanlar arasında görüş ayrılığı bulunması nedeniyle açık uçlu soru formundan çıkarılmıştır. Açık uçlu soru formları uzman görüşleri doğrultusunda öğretmenlere yönelik beş, öğrenci velilerine yönelik altı maddeden oluşan açık uçlu soru formu hazırlanmıştır. Hazırlanan açık uçlu soru formları araştırmacılar tarafından bir okulda ön uygulaması yapılmıştır. Ön

uygulamada elde edilen verilere dayalı olarak katılımcıların görüşleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek tekrar düzeltmeler yapılmış ve katılımcılara sorulacak olan açık uçlu sorulara son hali verilmiştir. Açık uçlu soru formunun yeterli düzeyde anlaşılır ve araştırmanın amacına uygun verileri derlemek için yeterli olduğu belirlendikten sonra veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu soru formları öğretmen ve öğrenci velilerine dağıtılarak yazılı olarak yanıtlamaları istenmiştir. Hazırlanan soru formları dağıtılmadan önce öğretmenlere öğrenci velilerine sorular hakkında açıklamalar yapılmış ve öğretmenlerin kendi kişisel görüşlerini içeren ifadeler yazmaları konusunda paylaşımlarda bulunulmuştur. Veri toplama aracı ile toplanacak verilerin sadece araştırma için kullanılacağı başka kişi/kurum ve kuruluşlarca paylaşılmayacağı güvencesi verilmiştir. Veri toplama araçlarına ad, soyad ve çalıştığı okul/kurum ismini belirtmemeleri yönünde önerilerde bulunulmuştur. Araştırmada gönüllülük esas alınmış olup, gönüllü öğretmen ve öğrenci velileri tarafından sorular yanıtlanmıştır.

Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz tekniğinde elde edilen verilerin belirlenen temalara göre yorumlanması yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005, 224). Yapılan betimsel analizde toplanan veriler belirlenen temalar altında analiz edilmiştir. Ortaya çıkan alt temaların iç güvenilirliği için verilerin üç uzman tarafından analizinin tekrarlanması istenmiş ve alt temaların tutarlı olup olmadığına bakılmıştır. Tüm alt temalarda görüş birliği sağlanmıştır. Bu amaçla, öğretmenler ve öğrenci velileri tarafından verilen yanıtlar ile konunun özüne inmek için açık uçlu sorular ile kendilerini özgürce ifade etmesine inisiyatif tanınmıştır. Böylelikle katılımcılardan derinlemesine bilgi sağlanması hedeflenmiştir. Seçilen ortaokulların farklı sosyo-ekonomik yerleşim birimlerinde yer almasına özen gösterilmiştir. Velilerin aylık gelirleri, 2018 yılı için belirlenmiş olan 1.604 TL asgari ücret düzeyi esas alınmıştır. Açık uçlu soru formunda ailenin aylık geliri hanehalkının (anne + baba) tüm gelirini kapsamaktadır.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların sorulara verdiği yanıtlardan elde edilen verilerin çözümlenmesi sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen görüşlerine göre LGS sonucunda nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmeyen öğrencilerin kayıt yapmayı düşündükleri okullar Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

Öğretmen görüşlerine göre liselere geçiş sistemi sonucunda nitelikli ortaöğretim kurumlarına yerleşmeyen öğrencilerin kayıt yapmayı düşündükleri okullar

Okullar	Açıköğretim Lisesi	Meslek Lisesi	İmam Hatip Lisesi	Özel Okul	Adrese Dayalı Okul
Öğretmen Görüşleri	6	7	8	15	33

Tablo 4'te görüldüğü gibi öğretmen görüşlerine göre LGS sonucunda herhangi bir nitelikli ortaöğretim kurumuna yerleşmeyen öğrencilerin yedisi meslek lisesi, sekizi imam hatip lisesi, 33 öğrenci ise adrese dayalı ortaöğretim kurumuna kayıt yapacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. LGS sonucuna göre 15 öğrencinin özel okula kayıt yaptıracığı yönündeki görüş dikkat çekici bir sonuçtur. Altı öğretmen, öğrencilerin açıköğretim lisesine kayıt yaptıracığı şekilde görüş bildirmiştir. Bu altı öğretmenin açık uçlu sorulara verdikleri cevaplara göre, öğrencilerin meslek liselerinde bazı kötü alışkanlıklar kazanabilecekleri, bu nedenle okul tercihlerini açıköğretim lisesine kayıt yapacağı yönünde kullanacaklarını belirtmişlerdir. Bu durum, bazı öğrencilerin meslek liselerine karşı olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Diğer yandan altı öğrencinin açıköğretim lisesine kayıt yaptırmaya düşüncesi örgün eğitimdeki okullaşma oranının düşeceğine işaret etmektedir. Öğrencilerin farklı okul türlerini tercih etmeleri bir eğitim planlaması ve eğitimsel yönlendirmeden ziyade için buldukları ekonomik ve sosyal koşullar tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır.

LGS'nin öğrencileri özel okullara yönlendirip yönlendirmediğine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5.

Liselere geçiş sisteminin öğrencileri özel okullara yönlendirip yönlendirmediğine ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen görüşleri	n	%
Evet özel okullara yönlendirmektedir	56	80,0
Hayır yönlendirmemektedir	9	13,0
Fikrim yok	4	7,0
Toplam	69	100,0

Tablo 5'e göre öğretmenlerin % 80'ni 2018 yılından itibaren ilk kez uygulanan Liselere Geçiş Sistemi'nin, öğrencileri özel okula yönlendirmede etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu bulgu Liselere Geçiş Sistemi'nin öğrencileri özel okula yönlendirmede ve eğitimin ticarileşmesine hizmet ettiği sonucuna işaret etmektedir. Bu sonuç eğitim yoluyla eşitsizliğin yeniden üretilmesine zemin hazırlamakta ve dezavantajlı kesimlerde bulunan çocukların nitelikli kamusal eğitime erişmelerinde ciddi bir engel oluşturabilmektedir. Kamusal eğitime erişimde sorunlar yaşanması dezavantajlı konumda bulunan bireylerin eğitim yoluyla kazanacağı nitelikleri sınırlayabilmekte ve kazanç kapasitesini düşürebileceği söylenebilir.

Liselere Geçiş Sistemi'ne göre öğrencilerin sadece % 10'u nitelikli ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşleri Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6.

Liselere geçiş sistemine göre öğrencilerin sadece % 10'u nitelikli ortaöğretim kurumlarına yerleştirilmesi ile ilgili öğretmen görüşleri

Görüşler	n	%
Eğitimde eşitsizliğin yeniden üretilmesine hizmet ediyor.	18	26,0
Öğrencilerin ve öğrenci velilerinin kaygı düzeyinin artmasına hizmet ediyor.	13	18,8
Nitelikli okul sayısı az olması başarılı öğrencilerin önünde bir engel teşkil ediyor.	10	14,5
Sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerde yaşayan öğrencilerin nitelikli okullara yerleşmesinde fırsat eşitliğini sağlamıyor.	10	14,5
Nitelikli okullara öğrencilerin % 10'u girmesi doğru bir seçimdir.	9	13,1
Nitelikli ve niteliksiz olarak ayırım yapılması sorunun ana kaynağını oluşturuyor.	9	13,1
Toplam	69	100,0

Tablo 6'ya göre, öğretmenlerin (% 26+ % 18,8+ %14,5+ % 14,5+ % 13,1) % 86,9'u LGS ile ilgili olumsuz yönde görüş bildirdikleri ifadelerin değerlendirilmesinden anlaşılmaktadır. Öğretmen ifadelerine bakıldığında, sosyo-ekonomik düzeyi düşük kesimlerden gelen öğrencilerin nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmelerine engel teşkil ettiğini belirtmişlerdir. Okulların nitelikli ve niteliksiz yönünde bir sınıflamaya tabi tutulmasının sorunun kaynağını oluşturduğunu, okullar arasında eşitsizlik ürettiğini ifade ederek, LGS ile ilgili olumsuz yönde görüş bildirmişlerdir. Uygulanacak olan LGS sınav değişikliği ile karar sürecine eğitimin öznesi konumunda olan öğretmenlerin görüş ve önerilerine başvurulmaması, okulların bulunduğu sosyo-ekonomik çevrenin dikkate alınmaması, sık sık değiştirilen sınav sistemi öğrenci ve velilerin kaygı düzeyini arttırdığını ifadelerin değerlendirilmesinden anlaşılmıştır. Yine Tablo 6'ya göre öğretmen görüşleri değerlendirildiğinde LGS'nin eşitsizliği yeniden üretildiği ve fırsat eşitliğini bozduğu yönünde görüş bildirmeleri LGS'nin öğrenciler arasındaki ayrışmaların derinleşmesine hizmet eden bir araç olarak görüldüğüne işaret etmektedir.

Öğrencilerin LGS'ye hazırlık için özel kurs, özel ders ve etüt merkezine devam edip etmediklerine ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Öğrencilerin liselere geçiş sistemine hazırlık için özel kurs, özel ders ve etüt merkezine devam edip etmediklerine ilişkin öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşler	n	%
Okulda açılan destekleme kursuna gidiyorlar.	24	34,8
Hiçbir kursa devam etmiyor maddi durumu iyi değil	18	26,1
Özel kurslara gidiyor	14	20,3
Öğretmenden özel ders alıyor	13	18,8
Toplam	69	100,0

Tablo 7 incelendiğinde maddi durumu iyi olmayan öğrenciler ne okulda açılan destekleme kursuna ne de özel kurslara gitmektedirler. Bu durum sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve dezavantajlı kesimlerde bulunan öğrencilerin LGS’de başarılı bir performans sergilemelerinin mümkün görülmediğini ortaya koymaktadır. Ekonomik nedenlerden dolayı özel kursa veya yetiştirme kursuna devam etmeyen öğrenciler, kursa devam eden öğrencilere göre dezavantajlı konumda bulduklarından nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmesi pek olası görülmemektedir. Tablo 7’deki öğretmen görüşleri incelendiğinde, araştırmaya katılan 69 öğretmenden 51’i öğrenciler LGS’ye hazırlık amacıyla kurslara katıldığı ve özel ders aldığı ifadelerinin değerlendirilmesinden anlaşılmıştır.

Araştırmaya Katılan Öğrenci Velileri ile ilgili Bulgular

Araştırmaya katılan velilerin cinsiyet ve eğitim düzeyini gösteren veriler Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8.

Araştırmaya katılan velilerin cinsiyet ve eğitim düzeyleri

	n	%	Ortaokul	Lise	Ön Lisans	Üniversite	
Cinsiyet	Kadın	24	43	5	9	4	6
	Erkek	32	57	4	8	8	12
	Toplam	56	100	9	17	12	18

Tablo 8 incelendiğinde velilerin % 43’ü kadın, % 57’si erkek katılımcıdan oluşmuştur. Erkek katılımcıların eğitim düzeyi hem lisans hem de ön lisans düzeyinde, kadın katılımcıların eğitim düzeyinden daha yüksektir.

Araştırmaya katılan velilerin aylık gelir (anne + baba) düzeyi ile ilgili veriler Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9.

Araştırmaya katılan velilerin aylık gelir düzeyi(2018-Yılı TL olarak)

Ailenin Aylık Geliri(TL)	0-1604	1605-2500	2600-3500	3600-4500	4600-5500	5600-6500	6600 üstü	Toplam
n	9	11	8	9	5	6	8	56
%	16	20	14	16	9	11	14	100,0

Tablo 9’a göre araştırmaya katılan velilerin aylık gelir düzeyine bakıldığında; % 16’sı 1.604 TL, % 20’si 1.605-2.500 TL, % 14’ü 2.600-3.500 TL, % 16’sı 3.600-4.500 TL, % 9’u 4.600-5.500 TL, % 11’i 5.600-6.500 TL, %14’ü 6.600 ve üstü bir aylık gelir düzeyine sahiptir. Bu sonuçlar araştırmaya katılan velilerin % 34’ünün (% 9+ %11+ %14) 5.000 TL ve üstü aylık gelire sahip iken, % 66’sının (% 16 + % 20 + % 14 + % 16= % 66) 5.000 TL altında aylık gelir düzeyine sahip olduğunu göstermektedir.

LGS’nin öğrencileri özel okula yönlendirip yönlendirmediğine ilişkin veli görüşleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10.

Liselere geçiş sisteminin öğrencileri özel okula yönlendirip yönlendirmediğine ilişkin veli görüşleri (2018 yılı asgari ücret 1.604 TL temel alınmıştır)

Aylık Gelir(TL)	0-1604	1605-2500	2600-3500	3600-4500	4600-5500	5600-6500	6600 üstü
Tamamen özel okullara yönlendirmektedir	1	1	5	4	3	3	4
Kısmen yönlendirmektedir.	2	3	1	4	1	2	3
Hayır özel okullara yönlendirmemektedir.	2	3	1	1	1		1
Fikrim yok	4	4	1	-	-	1	-
Toplam	9	11	8	9	5	6	8

Tablo 10 incelendiğinde velilerin aylık geliri yükseldikçe (3.500-6.600 TL ve üstü) Liselere Geçiş Sistemi'nin öğrencileri özel okula yönlendirdiği görüşü hâkim iken, aylık gelir düştüğünde ise (1.604-2.500 TL) Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili düşünce beyan etmedikleri görülmektedir. Yine Tablo 10'a göre, LGS'nin öğrencileri tamamen veya kısmen özel okula yönlendirdiği yönündeki veli görüşlerine bakıldığında, 56 öğrenci velisinden 33'ü LGS'nin öğrencileri özel okula yönlendirdiğini ifade etmiştir. Aylık geliri (1.604-2.500 TL) olan veliler LGS'nin öğrencileri özel okula yönlendirmediği yönünde görüş bildirmiştir. Veli ifadeleri bir bütün olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya katılan velilerin çoğu LGS'nin öğrencileri özel okula yönlendirdiği yönünde bir sonuca ulaşılabilir.

Velilerin aylık gelir düzeyine göre LGS sonucu nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmemesi durumunda tercih etmeyi düşündükleri ortaöğretim kurumları ile ilgili görüşleri Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11.

Velilerin aylık gelir düzeyine göre lgs sonucu nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmemesi durumunda tercih etmeyi düşündükleri ortaöğretim kurumları ile ilgili görüşleri

Aylık Gelir(TL)	0-1605	1700-2500	2600-3500	3600-4500	4600-5500	5600-6500	6600 üstü
Zorunlu olarak yerel yerleştirmenin yapılacağı kuruma	4	3	4	2	1	1	1
Melek lisesi	2	6	3	2	1	-	1
Özel okul		-	1	5	3	5	6
Açık lise	3	2				-	
Toplam	9	11	8	9	5	6	8

Tablo 11'deki sonuçlar incelendiğinde velilerin aylık geliri ile çocuklarının devam edecekleri okul arasında yakın bir ilişki olduğu görülmektedir. Aylık geliri 1605-4.500 TL arasında olan veliler meslek lisesi, yerel yerleştirme sonucu yerleştirilen okul ve açık öğretim lisesi tercihleri ön planda iken, aylık geliri 4.600-6.600 TL ve üstü geliri olan ailelerin özel okul tercihleri ön plana çıkmaktadır. Bu sonuçlar öğrencilerin devam edeceği okullar ile ailelerin aylık gelirinin belirleyici olduğuna işaret etmektedir. Asgari ücret düzeyinde aylık bir gelire sahip aileler, zorunlu yerleştirmenin yapılacağı ortaöğretim kurumuna kayıt yapacağı yönünde tercihte bulunmuşlardır. Bu durum, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi bireyin okul tercihlerini belirlemede önemli olduğuna işaret etmektedir. Tablo 11'deki veli görüşleri incelendiğinde, aylık geliri (2.600-6.600 TL) üstü bir gelire sahip olan veliler açık öğretim lisesini tercih etmediğini göstermektedir.

Ailenin gelir düzeyine göre öğrencinin özel kurs, özel ders ve etüt merkezine liselere geçiş sistemine hazırlık amacıyla gönderip göndermediğine ilişkin veli görüşleri Tablo12'de verilmiştir.

Tablo 12.

Ailenin gelir düzeyine göre öğrencinin özel kurs, özel ders ve etüt merkezine liselere geçiş sistemine hazırlık amacıyla gönderip göndermediğine ilişkin veli görüşleri ilişkin veli görüşleri

Aylık Gelir(TL)	0-1604	1605-2500	2600-3500	3600-4500	4600-5500	5600-6500	6600 üstü
Veli görüşleri							
Okulda açılan destekleme ve yetiştirme kursuna gönderiyorum	4	6	5	4	1	-	1
Hiçbir kursa göndermiyorum, maddi durumu iyi değil	4	3	1	-	-	-	-
Özel kursa gönderiyorum	1	2	2	2	3	4	5
Öğretmenden özel ders aldırıyorum	-	-	-	1	1	2	2
Toplam	9	11	8	9	5	6	8

Tablo 12 incelendiğinde, 1.604 ile 4.500 TL arasında aylık bir gelire sahip olan (4+6+5+4=19) 19 veli çocuğunu LGS'ye hazırlık amacıyla okulda açılan destekleme ve yetiştirme kursuna gönderirken, (4+3+1=8) sekiz veli çocuğunu hiçbir kursa göndermediği görülmektedir. Aylık geliri 4.600 ile 6.600 TL ve üstü olan (3+4+5=12) 12 veli çocuğunu özel kursa gönderirken, 1.604 ile 4.500 TL gelire sahip olan (1+2+2+2=7) yedi veli özel kursa çocuğunu göndermektedir. Yine Tablo 12'ye göre aylık geliri 1.604 ile 3.500 TL sahip olan veliler çocuğuna özel ders aldırılmaz iken, buna karşın 4.500 ile 6.600 üstü bir gelire sahip olan (1+1+2+2=6) altı veli LGS'ye hazırlık amacıyla çocuğuna özel ders aldırıldığı görülmektedir. Tablo 12'deki veriler bir bütün olarak değerlendirildiğinde, ailenin aylık gelir düzeyi ile çocuğun özel kursa gitme veya özel ders aldırma arasında yakın bir ilişki olduğu ortaya koymaktadır. Bu sonuç, yetersiz bir aylık gelire sahip olan ailelerin çocukları için dezavantajlı bir durum oluşturduğu ve LGS başarı düzeyini etkileyebileceği sonucuna ulaşılabilir. Ayrıca, gelir yoksunluğu içerisinde bulunan ailelerin çocuklarını bir üst eğitime erişimini sınırladığı, eğitim eşitsizliğini arttırdığı ve eşitsizliğin yeniden üretilmesine zemin hazırladığı söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmen ve veli görüşlerine göre, Lise Geçiş Sistemi sonucunda merkezi yerleştirme ile nitelikli okul olarak adlandırılan bir ortaöğretim kurumuna yerleşmemesi durumunda öğrencilerin büyük bir kısmı zorunlu olarak adrese dayalı en yakın ortaöğretim kurumuna kayıt yapacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. LGS'ye giren öğrencilerin büyük bölümünün zorunlu olarak ikamet ettikleri adrese dayalı okullara yerleştirme işlemi gerçekleşeceğinden, öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerine göre sınıflandırılması beklenen bir sonuç niteliğindedir. Kuzu, Kuzu ve Gelbal'ın (2019) çalışmasında LGS sonucunda nitelikli bir okula yerleşmeyen öğrencilerin adrese dayalı en yakın okula kayıt yaptırılmaları sınıfsal bir ayrışmaya yol açabileceği bulgusu, bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Diğer yandan akademik başarı düzeyi yüksek olan ancak MEB tarafından açıklanan nitelikli okul sınıflamasına girmeyen okulların genelde sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ailelerin bulunduğu yerleşim birimlerinde yer aldığı göz önüne alındığında öğrencilerin sosyo-ekonomik özelliklerine göre ayrıştırmayı derinleştirebileceği sonucuna ulaşılabilir. Temel eğitimden ortaöğretime geçişte uygulanan ve farklı adlandırmalarla yapılan bu sınavların Türkiye'de eğitim planlaması alanında uzun vadeli bir politikanın oluşturulmadığına işaret etmektedir. Eğitim planlamasının temel görevlerinden biri, eğitim düzeninin iç ve dış ilişkilerini değişen koşullar altında ölçülü bir dengede en iyi nasıl olabileceğini saptama ve sürekli olarak gerekli doğrultuya yöneltme etkinliğidir (Coombs, 1973, 2).

Araştırmada ortaya çıkan bir başka bulgu, öğretmen ve velilerin büyük bir çoğunluğu 2018 yılında ilk kez uygulanacak olan Liselere Geçiş Sistemi, öğrencileri özel okullara yönlendirdiği noktasındaki ortak görüşleridir. 1996-1997 öğretim yılında ilkökul, ortaokul ve liselerde toplam 996 özel okulda 169,880 öğrenci devam ederken, 2017-2018 öğretim yılında; toplam 6.093 özel okulda 1.006.244 öğrencinin devam ettiği belirtilmektedir (MEB, İstatistikleri Örgün Eğitim, 2006-2007, 4,5,6, MEB, İstatistikleri Örgün Eğitim 2017-2018, 19,20,21). MEB'in bu istatistiki verileri, öğretmen ve veli görüşlerini destekler niteliktedir. 1997 yılından itibaren özel okul ve öğrenci sayılarında yaşanan bu artış, oluşturulan eğitim politikalarından kaynaklandığı söylenebilir. Özel okul ve özel okul öğrenci sayılarında yaşanan bu artışın, dezavantajlı kesimlerde yaşayan öğrencilerin haksız bir rekabet ile karşı karşıya kalmasının bir işareti olarak görülebilir. Gelir yoksunluğu nedeniyle dezavantajlı durumda bulunan kesimler ile görece olarak daha iyi koşullar altında eğitime erişimi bulunan kesimlerdeki öğrenciler aynı

sınava (LGS) girmeleri ve bu sınav başarısına göre yerleştirme işleminin yapılması öğretmen, öğrenci ve velilerin kaygı duymalarına yol açmaktadır. TED'in (2010,2) raporuna göre, merkezi sınavlar öğrenciler, veliler ve öğretmenler üzerinde baskı oluşturduğu, eğitimi öğretim sürecini olumsuz etkilemenin yanı sıra öğrencilerin ve ailelerin yaşamlarını normal olarak sürdürebilmelerini olanaksız hale getirdiği vurgulanmıştır. Bu kaygı düzeyi eğitim paydaşlarından olan öğretmenleri de ciddi şekilde yansıdığı söylenebilir. Buyruk'un (2014) çalışmasında ortaya çıkan bulgulardan biri, öğretmen başarısının öğrencilerin merkezi sınavlarda gösterdiği başarı ile ilişkilendirildiği ve merkezi sınavların öğretmenin performansını ölçen bir araca dönüşmeye başladığı sonucuna ulaşmıştır. Taşkın ve Aksoy (2018,33) çalışmasında, merkezi sınavlar, öğretmen performansının bir göstergesi işlevinde görüldüğünü vurgulanmıştır. MEB'in 2002 yılından itibaren ortaöğretim kurumlarına öğrenci yerleştirmeye yönelik yaptığı sınav değişikliklerinin (LGS, OKS, SBS, TEOG, LGS) gereklilikten ziyade politik bir tercihten kaynaklandığı ve bu değişikliğin de eğitimcileri, öğrencilerin ve öğrenci velilerinin kaygı düzeyini artırdığı ileri sürülebilir. Yapılan araştırmalarda ortaya çıkan bu sonuçlar, 2018 yılında yapılacak ortaöğretim kurumlarına geçişte ve yerleştirmede uygulanacak olan LGS bağlamında değerlendirildiğinde, hem öğrenciler hem veliler hem de öğretmenler üzerinde ciddi bir endişe yarattığı söylenebilir.

Araştırmada ortaya sonuca göre, aylık geliri 4.600 ile 6.600 TL ve üstü olan veliler çocuğunu özel kursa gönderdiği veya özel ders aldıracağı ortaya çıkarken, buna karşın 1.604 ile 4.500 TL gelire sahip olan velilerin çoğu çocuğunu özel kursa göndermediği ve özel ders aldırmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulguya göre, okulda açılan LGS yetiştirme kursuna veya özel kurslara devam etmeyen öğrencilerin LGS'de başarılı bir sonuç elde etmeleri de pek mümkün görülmediğini ortaya koymaktadır. Tablo 7'ye göre bu bulgu, ekonomik gelir yetersizliğinden dolayı herhangi bir kursa devam etmeyen öğrencilerin en az % 26,1'i nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmeyeceği ileri sürülebilir. Bu sonuçlar ailenin aylık gelir düzeyi ile çocuğun özel kursa gitme veya özel ders aldırma arasında yakın bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Şad ve Şahiner'in (2016, 11,74) TEOG merkezi sınavının dersanelere ve özel derslere olan ilgiyi azaltmayacağını belirtilmiştir. TED'in (2010,11) raporunda, orta öğretime geçişte sınava hazırlık amacıyla özel ders alma, dershaneye gitme aileler için ciddi bir parasal yük getirdiği ve kurslara katılma fırsatları ailenin gelir düzeyine bağlı olduğu vurgulanmıştır. Aynı şekilde 2018 yılında uygulanacak LGS'nin de dersanelere ve özel derslere olan ilgiyi azaltmayacağı söylenebilir.

Diğer yandan TÜRK-İŞ araştırmasına (2018) göre, dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 1.738,37 TL, yoksulluk sınırının ise 5.662,46 TL olduğu hesaplanmıştır. Araştırmaya katılan velilerin % 74,7'si 1604 ile 5.500 TL arasında bir gelire sahip olduğu görülmektedir. Bu da velilerin açlık ve yoksulluk sınırı altında bir gelire sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum ailelerin özel okul tercihlerini sınırlamakta ve özel okullar varlıklı ailelerin çocuklarının devam ettiği kurumlar haline geldiğine işaret etmektedir. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer bulgu, aylık geliri 1604-4.500 TL arasında olan velilerin, meslek lisesi, yerel yerleştirme sonucu yerleştirilen okul ve açık öğretim lisesi tercihleri ön planda iken, aylık geliri 4.600-6.600 TL ve üstü geliri olan ailelerin özel okul tercihleri ön plana çıkmaktadır. Bu sonuçlar, öğrencilerin devam edeceği okullar ile ailelerin aylık gelirleri belirleyici olduğuna işaret etmektedir. Velilerin aylık geliri yükseldikçe (3.500-6.600 TL ve üstü) Liselere Geçiş Sistemi'nin öğrencileri özel okula yönlendirdiği yönünde görüş hâkim iken, aylık gelir düştüğünde ise (1.605-2.500 TL) Liselere Geçiş Sistemi ile ilgili düşünce beyan etmedikleri görülmektedir. Tomul'un (2008) çalışmasında; anne ve babanın eğitim düzeyi, hanehalkı büyüklüğü ve gelir düzeyi, çocuğun öğrenci olmasında etkili değişken olduğu bulgusu bu araştırmanın bulgusunu destekler niteliktedir. Aslan (2017) çalışmasında; gelir düzeyi ve gelir düzeyinin etki ettiği değişkenler üzerinden yaptığı analizlerde, çocuğun akademik başarısı ile hane geliri ve yıllık eğitim harcaması arasında anlamlı ve pozitif ilişkinin olduğu bulgusu ve Onur'un (2013) çalışmasında; gelir düzeyi yüksek olan ailelerin çocukları OKS'de fen lisesine yerleşirken, alt gelir grubundaki öğrencilerin en düşük puan ile öğrenci alan liselere yerleştiği bulgusu, bu araştırmanın bulgusu ile benzerlik göstermektedir. Erken yaşta öğrencileri farklı eğitim kurumlarına (meslek lisesi, Anadolu lisesi, fen lisesi gibi) yönlendirmenin başarı üzerindeki etkisinin eşitsizliği artırıcı olduğunu belirtilmektedir (Hanushek ve Wössman, akt; Dinçer ve Kolaşın 2006, 4).

Sonuç olarak ortaöğretim kurumlarının LGS üzerinden nitelikli ve niteliksiz yönünde bir sınıflandırmaya gidilmesinin temel bir insan hakkı olan eğitim hakkı, özellikle dezavantajlı kesimlerde bulunan öğrenciler üzerinde etkili olabileceği söylenebilir. Bu olumsuzlukların giderilmesi için dezavantajlı durumda bulunan öğrencilere devlet tarafından eğitim yatırımı yapılarak desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Dezavantajlı kesimlerin kazanç kapasitesini artırma, daha yüksek öğrenci başarısı, yüksek istihdam ve sürdürülebilir ve sağlıklı bir büyüme olarak hem bireysel hem de dışsal eğitim getirilerine olumlu katkıda bulunmasına katkı sağlayabilir (ERG, 2014,6). Sosyo-ekonomik düzeyi

düşük kesimlerde bulunan öğrencilerin ekonomik yetersizlikten dolayı özel kurslara devam eden öğrencilere göre dezavantajlı konumda bulunmalarından dolayı nitelikli bir ortaöğretim kurumuna yerleşmeleri ve bir üst eğitim kademesine erişmemeleri nedeniyle eğitimsel nitelikler kazanmada yoksun kalmaları olası görülmemektedir. Bu da uzun vadeli eğitim planlaması ile hedeflenen ve her geçen gün karmaşıklaşan insangücü ihtiyacını karşılamada sorunların yaşanabileceğine işaret etmektedir. Süreç içerisinde yapılan sınav değişikliklerinin eğitim planlaması yaklaşımlarından insangücü planlaması ve toplumsal talep yaklaşımlarının dikkate alınmadığını doğrular nitelikte olup merkezi sınavlar eğitim planlaması yönünden değerlendirilip yeniden ele alınması ve araştırmalar yapılması gerekliliğini ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aslan,G. (2017), Öğrencilerin Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sınav Belirleyicileri Okul Dışı Değişkenlere İlişkin Bir Analiz, *Eğitim ve Bilim*, 42, (211-236).
- Atılgan, H. (2018). Türkiye’de Kademeler Arası Geçiş: Dünü-Bugünü ve Bir Model Önerisi. *Ege Eğitim Dergisi*, Cilt19, Sayı 1, 2018, 1-8.
- Buyruk, H. (2014). Öğretmen Performansının Göstergesi Olarak Merkezi Sınavlar ve Eğitimde Performans Değerlendirme. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2014, Cilt 4, Sayı 2, 28-4*.
- Coombs, P.H. (1973). Eğitim planlaması nedir? (çev. C. Mıhçıoğlu). Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Devlet Planlama Teşkilatı (1963). I. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- DPT. (1979). IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- DPT. (1985). V. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- DPT. (1990). VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- DPT. (1996). VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı
- Diñçer, M.A. Kolaşin G.U (2009) ERG. Türkiye’de Öğrenci Başarısında Eşitsizliğin Belirleyicileri. Eğitim Reformu Girişimi (2009). Eğitim Hakkı ve Eğitimde Haklar Raporu. Yelken Basım 2009.
- (2014). Türkiye Eğitim Sisteminde Eşitlik Ve Akademik Başarı Araştırma Raporu ve Analiz.
- İçer, M. M. (1997). *Türkiye’de Eğitim Sisteminin Genel Amaçları ve Temel Eğitim İlkelerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Kalkınma Bakanlığı. (2014). X. Kalkınma Planı. Ankara: Kalkınma Bakanlığı.
- Karakütük, K (2000), Ed V.Sönmez, *Öğretmenlik Mesleğine Giriş*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Kavak, Y. (1992). Eğitim Planlaması Ders Notları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi
- Kurul, N (2012). Eğitim Finansmanı. Siyasal Kitabevi Ankara.
- Kuzu, Y., K, O ve Gelbal, S.(2019). TEOG ve LGS Sistemlerinin Öğrenci, Öğretmen, Veli ve Öğretmen Velilerin Görüşleri Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt 5, Sayı 1, Sayfa 112-130.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) (2018).*Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Başvuru Ve Uygulama Kılavuzu*.
- Milli Eğitim Bakanlığı. Yayınlandığı Resmi Gazete tarih ve sayısı: 18.08.1997, 23084.
- MEB. (2018). *Ortaöğretime Geçiş Yönergesi*.
- MEB. (2007) Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2006-2007
- MEB. (2017) Millî Eğitim İstatistikleri, Örgün Eğitim 2016-2017
- MEB. (2002). 2002 Yılında Millî Eğitim. Ankara: Millî Eğitim Yayınları.
- Ocak,G., Akgül, A ve Yıldız,S.S. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Ortaöğretime Geçiş Sistemi’ne (OGES) Yönelik Görüşleri (Afyonkarahisar Örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1.a), 37–55.
- Şad, S.N ve Şahiner, Y.K. (2016).Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG) Sistemine İlişkin Öğrenci, Öğretmen ve Veli Görüşleri. *İlköğretim Online*. 15(1), 53-76, 2016.
- Şahin, K. (2002). Eğitimde Özelleştirme ve Özel Eğitim Kurumlarının Sorunları, *Eğitim Araştırmaları*. 8, (44-53).
- Onur, H. (2013). Gelir düzeyinin eğitim imkanlarından yararlanma düzeyine etkisi: Süleyman Demirel Fen Lisesi ve Atatürk Lisesi Örneği, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 259-277.
- Öztürk, Z.F. ve Aksoy, H. (2014). Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Modelinin 8.Sınıf Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Ordu İli Örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(2), 439-454.
- Punch, K.F. (2005). *Introduction to social research*. (Bayrak, D. Arslan. H.B. Akyüz, Z, Çev.) Ankara. Siyasal Kitabevi. Sosyal Araştırmalara Giriş. (2011).

- Taşkın, G., Aksoy, G., (2018). Öğrencilerin ve Öğretmenlerinin TEOG Sistemi Görüşleri Işığında Ortaöğretime Geçiş Sisteminden Beklentileri. *International Journal of Active Learning*. 3(1),2018, 19-43
- Tomul, E. (2007). Türkiye’de ailenin sosyo ekonomik özelliklerinin eğitime katılım üzerinde görelî etkisi. *Eurasian Journal of Educational Research*, 30, 153-168.
- Türk Eğitim Derneği (2010) Ortaöğretime ve Yükseköğretime Geçiş Sistemi Özet Rapor.
- TÜRK-İŞ (2018). Açlık ve Yoksulluk Sınırı Raporu. <http://www.turkis.org.tr/default.asp>.(19.06.2019)
- Yıldırım, A ve Şimşek, H (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara. Seçkin Yayıncılık. 5.Baskı.